

YTTRANDE

Dnr: KF2023/VO1/8

2023-03-23

Till Skolverket

Konstfacks yttrande avseende Skolverkets remiss om förslag till föreskrifter med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå, dnr 2023:21

Konstfack har av Skolverket ombetts att lämna synpunkter på Skolverkets förslag till föreskrifter med anledning av införandet av ämnesbetyg. Konstfacks kommentarer och synpunkter redovisas nedan.

Sammanfattning

Konstfack är i många delar positivt till ämnesbetygsreformen. Då denna remiss är väldigt omfattande har vi valt att här främst fokusera på de föreslagna förändringarna vad gäller behörighet i *vissa ämnen* i gymnasieskolan. I vårt remissvar lyfter vi följande frågor, synpunkter och förslag:

- Skolverket utgår felaktigt från att det saknas högskoleutbildningar som påverkas av att kriterierna för relevant kompetens ändras vad gäller *vissa ämnen*.
- Konstfacks förslag gällande övergångsperiod för föreskrift om *vissa ämnen*.
- Konstfacks förslag gällande behörighet i ämnet *design*.
- Kommer studenter som läser ämneslärarutbildning i bild med inriktning mot arbete i årskurs 7-9 även bli behöriga i *bild och form* för gymnasieskolan?
- Kommer namnbytet till *bild och form* påverka nuvarande examenstillstånd för ämneslärarexamen i bild med inriktning mot arbete i gymnasieskolan?
- Förslag om att se över benämningen av ämnet *film- och tv-produktion*.
- Behov av förtydligande vad gäller behörighet i *medieproduktion*.
- Behov av förtydligande vad gäller behörighet i *konst och kultur*.
- Behov av förtydligande vad gäller namn på en av inriktningarna inom estetiska programmet.
- Olika konsekvensbeskrivningar via mejl och på Skolverkets hemsida.
- Oklarhet gällande skrivning i föreskriften om *vissa ämnen*.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser för föreskrift om vissa ämnen

Inledningsvis vill Konstfack påtala en ren felaktighet i Skolverkets konsekvensutredning. På sidan 143 skriver Skolverket följande i relation till ikraftträdande och övergångsbestämmelser för behörighetsföreskriften vad gäller *vissa ämnen*:

Till skillnad mot föreskrifterna om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne saknas det högskoleutbildningar som påverkas av att kriterierna för relevant kompetens ändras. Därför finns det inte ett motsvarande behov av att säkerställa att lärare som är under utbildning inte missgynnas av förslagen på nya och förändrade ämnen och krav för behörighet i dessa ämnen. Myndigheten föreslår därför att nu gällande föreskrifter, som föreslås upphävas, fortsatt ska gälla för den som ansöker om att bli behörig i ett ämne enligt de upphävda föreskrifterna, dock längst till utgången av juni 2025.

Konstfack har sedan 2011 examensrätt för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i ämnet bild med fördjupningarna design och media. Detta innebär att våra studenter, utöver ämnet bild, blir behöriga att undervisa i en rad olika *vissa ämnen*. Om de föreslagna förändringarna av föreskriften om behörighet i *vissa ämnen* beslutas får detta därmed stor påverkan på våra studenter och deras behörigheter. Detta gäller framförallt deras möjligheter till behörighet i *vissa ämnena animation, design, film- och tv-produktion, fotografisk bild samt medieproduktion*. Den övergångsperiod som Skolverket presenterar skulle innebära att studenter som nu läser ämneslärarutbildningen inte skulle få samma behörigheter som de utlovades när de påbörjade utbildningen, det vill säga en form av retroaktiv reglering av gällande föreskrift. Den tidsplan som föreslås skulle även drabba de studenter vi antar till ämneslärarutbildningen till hösten 2023 samt kommande läsår. Något Konstfack ser som helt oacceptabelt.

Förslag på ny övergångsperiod för föreskrift om vissa ämnen

För att kunna hantera de behörighetskrav som förs fram i förslaget behöver Konstfack sannolikt göra så stora förändringar i ämneslärarutbildningen att det skulle kräva en ny examensrätt. I arbetet med att ta fram en ny utbildning och ansöka om ny examensrätt är Konstfack beroende av andra myndigheters beslutsprocesser och tidsplaner. Antagning till en ny ämneslärarutbildning skulle därför tidigast kunna ske HT26. Mot denna bakgrund anser Konstfack att en lämpligare tidsplan vore att den nu gällande föreskriften om vad som krävs för att undervisa i *vissa ämnen* tillämpas på utbildning som påbörjas senast HT25 samt att den gäller till och med utgången av augusti 2035. I praktiken skulle detta innebära att studenter som startar hösten 2025 och därmed tidigast kan ta examen 2030, får marginal för att avsluta sin utbildning enligt samma bestämmelser om behörighet som gällde när de påbörjade den. En sådan övergångsperiod är rimlig med tanke på att studieuppehåll på grund av exempelvis föräldraledighet är vanligt förekommande på längre högskoleutbildningar.

Eftersom Skolverket felaktigt har utgått från att det saknas högskoleutbildningar som påverkas av förändringar av föreskriften om *vissa ämnen* innebär det att konsekvensutredningen inte är fullständig. Därför föreslår Konstfack att Skolverket i samråd med berörda högskoleutbildningar ser över den föreslagna föreskriftens innehåll samt dess övergångsperiod.

Höjda krav för behörighet i ämnet *design*

I konsekvensutredningen anger Skolverket att föreskriften om behörighet i *vissa ämnen* behöver ses över eftersom Skolverket föreslår nya och förändrade ämnen (s.132). I det förslag till ny föreskrift om behörighet i *vissa ämnen* som Skolverket presenterar har kravet för behörighet i ämnet *design* kraftigt skärpts. Konstfack konstaterar dock att *design* inte är ett nytt ämne i gymnasieskolan. Vid en jämförelse av nu gällande ämnesplan i *design* och den föreslagna ämnesplanen i *design*, kan vi inte heller se att ämnesplanerna är annat än så gott som identiska. Vi anser därför inte att den föreslagna ämnesplanen motiverar de skärpta behörighetskraven.

Utbildning inom *design* och hållbarhet på såväl gymnasial- som högskolenivå är mycket angeläget för att kunna hantera de komplexa samhälleliga och klimatmässiga utmaningar vi står inför. Komplexa frågor löses inte genom enkla svar och sanningar. Komplexiteten ställer i stället krav på mångfald av perspektiv och angreppssätt för att skapa förutsättningar för eleverna att erövra handlingskompetens. För ett relevant och samtida designämne är det nödvändigt att låta *design* på humanistisk/konstnärlig grund möta och samverka med *design* på naturvetenskaplig grund. En jämförelse av de föreslagna ämnesplanerna i *design* respektive *bild och form* visar dessutom på många beröringspunkter mellan ämnena. Innehåll och begrepp som *kreativitet, nyfikenhet, innovativa lösningsstrategier, kritiskt förhållningssätt, klokt handlande, etisk, estetisk och miljömässig hållbarhet, förmåga att med bilder och modeller kommunicera och gestalta idéer och processer* är återkommande i båda ämnesplanerna.

Vidare ser vi att den föreslagna ämnesplanen i *bild och form* särskilt lyfter att eleverna ska ges möjlighet att utforska, bearbeta, experimentera och undersöka. Detta är exempel på förhållnings- och arbetssätt som kan ses som grundförutsättningar för ett processbaserat designarbete.

Vi noterar dock att Skolverkets förslag signalerar ett förenklat synsätt på vad *design* kan vara och göra. Detta genom att den föreslagna behörighetsföreskriften tydligt ger utbildning inom teknik en större tyngd än utbildning inom *bild och form*. Vi menar att en sådan föreskrift motverkar såväl bildningsperspektivet som det tredelade uppdraget om att utbildningen ska ge god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Förslag på krav för behörighet i *design*

Mot ovanstående resonemang föreslår vi en reglering där behörighet i *design* genom *teknik* respektive *bild och form* blir mer jämbördiga:

En lärares kompetens är relevant för ämnet *design* om hen

1. har behörighet i ämnet teknik i gymnasieskolan och med godkänt resultat har genomgått utbildning om 30 högskolepoäng inom någon av ämnena *bild och form*, *design* eller produktutveckling, eller
2. har behörighet i ämnet *bild och form* i gymnasieskolan och med godkänt resultat har genomgått utbildning om 30 högskolepoäng inom något av ämnena *design*, produktutveckling eller teknik, eller
3. har behörighet i ämnet industriell *design* i gymnasieskolan, eller
4. på annat sätt visar likvärdiga kunskaper och kompetenser.

Fortsatt behörighet i gymnasieskolan för de som läser ämneslärarutbildning med inriktning mot arbete i årskurs 7-9?

I dagsläget erhåller de som läst Konstfacks ämneslärarutbildning i bild med inriktning mot arbete i årskurs 7-9 behörighet i bild för såväl grund- som gymnasieskolan. Konstfack önskar uppmärksamma Skolverket på eventuell problematik kring denna behörighet framöver i och med att ämnet bild enligt förslaget kommer att ha olika namn i grund- respektive gymnasieskolan. Kommer namnändringen att påverka dessa studenters möjlighet att även bli behöriga i *bild och form* i gymnasieskolan?

Vidare ser vi att namnändringen skulle kunna innebära olyckliga konsekvenser för lärosätenas nuvarande examenstillstånd för ämneslärarutbildning i bild med inriktning mot arbete i gymnasieskolan. Kommer namnbytet innebära att dessa lärosäten måste söka ny examensrätt för *bild och form*?

Namnet *film- och tv-produktion* bör ses över

Vi föreslår att namnet på *vissa ämnet film- och tv-produktion* ses över eftersom TV numera endast är en av många olika visningsplattformar.

Krav för behörighet i ämnet *medieproduktion*?

I förslaget till behörighetsföreskrift vad gäller *vissa ämnen* står följande om behörighet i ämnet *medieproduktion*:

En lärares kompetens är relevant för ämnet medieproduktion om han eller hon

- 1. har behörighet i något av ämnena animation, film- och tv-produktion, grafisk illustration, grafisk kommunikation, ljudproduktion, musikproduktion eller visuell kommunikation i gymnasieskolan,*
- 2. har behörighet i ämnet bild och form i gymnasieskolan och med godkänt resultat genomgått utbildning om 30 högskolepoäng inom medieproduktion,*
- 3. med godkänt resultat har genomgått utbildning om 90 högskolepoäng inom medieproduktion, eller*
- 4. på annat sätt visar likvärdiga kunskaper och kompetenser.*

I samma behörighetsföreskrift står följande om behörighet i ämnet *visuell kommunikation*:

En lärares kompetens är relevant för ämnet visuell kommunikation om han eller hon

- 1. har behörighet i något av ämnena animation, bild och form, fotografisk bild, film- och tv-produktion, grafisk illustration, grafisk kommunikation i gymnasieskolan, eller*
- 2. på annat sätt visar likvärdiga kunskaper och kompetenser.*

Det är mycket otydligt hur kraven för behörighet i *medieproduktion* relaterar till varandra. Detta eftersom:

- *Bild och form* ger behörighet i *visuell kommunikation* (s.13, punkt 1 under Visuell kommunikation).
- *Visuell kommunikation* ger behörighet i *medieproduktion* (s. 9 punkt 1 under Medieproduktion).
- Samtidigt krävs dock i punkt 2 (s.9 under Medieproduktion) både *bild och form* och 30 hp inom medieproduktion för behörighet i ämnet.

Krav för behörighet i ämnet *konst och kultur*?

I förslaget till behörighetsföreskrift vad gäller *vissa ämnen* står följande om behörighet i ämnet *konst och kultur*:

En lärares kompetens är relevant för ämnet konst och kultur om han eller hon

- 1. har behörighet i något av ämnena bild och form, bild – konstnärlig fördjupning, akrobatik, cirkus, dansgestaltning, dans – konstnärlig fördjupning, dansteknik, bruksspel och ackompanjemang, ensemble, ensemble – konstnärlig fördjupning, instrument eller sång, körsång, låtskrivande, musik, musik för yrkesdansare, musikproduktion, musikteori, rytmik eller scenisk gestaltning i gymnasieskolan och därutöver breddat sin utbildning inom ett annat ämnesområde genom att med godkänt resultat ha genomgått utbildning om 15 högskolepoäng inom arkitektur, dansvetenskap, estetik, filmvetenskap, idéhistoria, konstvetenskap, kulturvetenskap, musikvetenskap eller teatervetenskap, eller*
- 2. på annat sätt visar likvärdiga kunskaper och kompetenser.*

Konstfack ställer sig frågande till hur skrivningen ”därutöver ha breddat sin utbildning inom ett annat ämnesområde” ska tolkas? Är syftet att det ska vara möjligt att kombinera exempelvis en behörighet i *bild och form* med en fördjupning inom vilket som av de uppräknade ämnesområdena? Att skrivningen gällande *breddning av utbildning inom ett annat ämnesområde* inte återfinns någon annanstans i föreskriften gör den svårtolkad.

Namn på inriktning på estetiska programmet?

På sidan 20 i konsekvensutredningen föreslår Skolverket att estetiska programmets nuvarande fem inriktningar ska behålla samma struktur och namn som idag. Inriktningen Bild och formgivning är en av dessa fem. På sidan 21 presenteras i stället inriktning Bild och form. Vi undrar därför vilken benämning Skolverket föreslår.

Olika konsekvensbeskrivningar via mejl och på Skolverkets hemsida

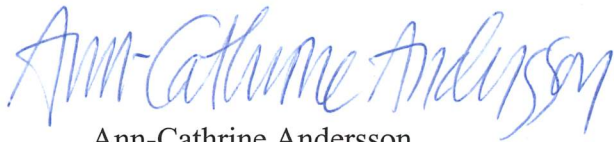
Den konsekvensutredning som Konstfack mottagit via mejl från Skolverket 2023-01-23 skiljer sig från den konsekvensutredning som Skolverket publicerat på sin hemsida. Detta gäller bland annat huruvida ämnet *musikteori* ska klassificeras som *vissa ämne* (s. 32 i konsekvensutredningen via mejl) eller kapitel 4-ämne (s. 31-32 i konsekvensutredningen på Skolverkets hemsida).

Oklarhet i föreskriften om *vissa ämnen*

I kontakt med Skolverket har vi fått bekräftat att tanken är att endast en av punkterna med krav för behörighet för ett specifikt ämne behöver vara uppfylld för att få behörighet i ämnet i fråga. Förslaget till ny behörighetsföreskrift behöver dock korrigeras för att föreskriften ska kunna tolkas så som Skolverket avser. Detta då ordet ”eller” genomgående saknas mellan de punkter som anger kraven för behörighet i ett ämne.

Beslut

Ärendet har beslutats av prefekt Ann-Cathrine Andersson efter föredragning av Erika Johansson, administrativ studierektor på Institutionen för bild- och slöjdpedagogik (IBIS).

Ann-Cathrine Andersson
Prefekt

Erika Johansson
Administrativ studierektor